С. І. Мельник,

д. е. н., професор, Український інститут експертизи сортів

ORCID ID: 0000-0002-5514-5819

І. В. Свиноус,

д. е. н., професор, Білоцерківський національний аграрний університет

ORCID ID: 0000-0002-0346-1596

І. В. Фурман,

к. е. н., доцент, Вінницький національний аграрний університет

ORCID ID: 0000-0002-9923-555X

Г. В. Трофімова,

к. с.-г. н., доцент, Український інститут експертизи сортів

ORCID ID: 0000-0001-6003-880X

Є. М. Стариченко,

к. е. н., Український інститут експертизи сортів

ORCID ID: 0000-0001-8608-5268

DOI: 10.32702/2306-6806.2021.11.14

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

S. Melnyk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Ukrainian Institute for Plant Variety Examination

I. Svytnous,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting and Taxation,

BilaTserkva National Agrarian University

I. Furman,

PhD in Economics, Associate Professor, Vinnytsia National Agrarian University

H. Trofimova,

PhD in Agricultural Sciences, Ukrainian Institute for Plant Variety Examination

Y. Starychenko,

PhD in Economics, Ukrainian Institute for Plant Variety Examination

AGRICULTURAL INVESTMENT ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF TRANSFORMATION PROCESSES

Предмет залучення фінансування як для розвитку бізнесу, так і на потреби операційної оптимізації платіжного балансу не втрачає актуальності в аграрній галузі. Аспекти забезпечення фінансової стабільності господарської діяльності підприємств завжди залишаються важливими, як для корпоративного сектору, так і для малого та середнього бізнесу.

Встановлено, що, попри деякі позитивні явища в окремих сегментах аграрної економіки України у 2019 році, дія негативних чинників інвестиційної діяльності переважала. Найбільш вагомими причинами інвестиційного спаду в аграрних секторах економіки були несприятлива для агровиробників аграрна політика, скорочення бюджетної підтримки агровиробників, звуження можливостей залучення інвестицій і неприйнятні для потенційних вкладників капіталу ризики інвестування.

Доведено, що діяльність інвесторів у сільському господарстві також певною мірою стримували переважання влади і зниження зацікавленості банківського сектору в кредитуванні реальних проєктів виробників.

Високі ставки банківських кредитів, низький рівень довіри до більшості українських агрокомпаній на іноземних фондових ринках, нерозвиненість національного фондового ринку, лізингу і практична відсутність іноземних інвесторів також зумовлювали стагнацію процесів залучення інвестицій у сільське господарство.

Підтримуємо, що державна програма часткової компенсації вартості придбаної вітчизняної сільськогосподарської техніки покликана сприяти: оновленню виробничих потужностей аграрного бізнесу; зниженню витрат і підвищенню конкурентоспроможності сільгосптоваровиробників; зменшенню залежності від іноземних поставок техніки і обладнання; розширенню частки українських сільгоспмашинобудівників на внутрішньому ринку; збереженню існуючих і створенню нових робочих місць; збільшенню сплати податків до бюджетів усіх рівнів, які сумарно перевищують обсяги бюджетного фінансування цієї програми.

Як свідчать результати, що основними перешкодами для створення сприятливих умов для залучення інвестицій у сільське господарство є: структурні обмеження, такі як недосконала ринкова інфраструктура, антиконкурентне ринкове середовище; складна процедура розподілу та отримання коштів державної підтримки; незавершена земельна реформа; важкий доступ сільськогосподарських товаровиробників до фінансових інструментів; деградація земель і ґрунтів, незбалансоване використання природних ресурсів, зміна клімату та екстремальні погодні явища (посухи тощо).

Отже, інвестиції є інструментом, завдяки якому сільське господарство зробить свій внесок у розвиток економіки, створення нових або розширення наявних виробничих потужностей, робочих місць у сільській місцевості та забезпечення національної продовольчої безпеки.

The subject of attracting financing both for business development and operational balance-of-payments optimization does not lose its relevance in the agricultural sector. Aspects of the financial stability of enterprises always remain important, both for the corporate sector and for small and medium-sized enterprises.

It was found that despite some positive developments in some segments of Ukraine's agrarian economy in 2019, the effect of negative factors of investment activity prevailed. The most important reasons of the investment decline in the agricultural sectors of the economy were: unfavorable agricultural policy towards agribusiness, the reduction of budgetary support, narrowing investment opportunities and unacceptable investment risks for potential investors.

It was proved that investor activities in agriculture have also somewhat constrained resetting the government and reducing interest of the bank sector in crediting real producer projects.

High bank credit rates, low confidence in most Ukrainian agricultural companies on foreign stock markets, underdeveloped national stock market, leasing and the practical absence of foreign investors also led to a stagnation in the process of attracting investments in agriculture.

We agree that the state program of partial cost compensation of domestically acquired agricultural equipment should promote: the renewal of production capacity of agribusiness, reducing costs and increasing the competitiveness of agricultural producers, reducing dependence on foreign supplies of machinery and equipment, expanding the share of Ukrainian agricultural machine builders on the domestic market, maintaining existing and creating new jobs, increasing the taxes to the budgets on all levels, which in total exceed the amount of budget funding for this program.

According to the results, the main barriers for creating favourable environment for investments in agriculture are: structural constraints, such as imperfect market infrastructure, anti-competitive market environment, complex procedure for the receipt and distribution of state support funds, incomplete land reform, difficult access of agricultural producers to financial instruments, land and soil degradation, unbalanced use of natural resources, climate change and extreme weather conditions (droughts, etc.).

Thus, investments are a tool due to which agriculture will contribute to the development of the economy, the creation of new or expansion of existing production capacity, rural jobs and national food security.

Ключові слова: інвестиції, сільськогосподарські підприємства, сільськогосподарська техніка, державна підтримка, банківські кредити.

Key words: investments, agricultural enterprises, agricultural machinery, state support, bank loans.

ВСТУП

Предмет залучення фінансування як для розвитку бізнесу, так і на потреби операційної оптимізації платіжного балансу не втрачає актуальності в аграрній галузі. Аспекти забезпечення фінансової стабільності господарської діяльності підприємств завжди залишаються важливими як для корпоративного сектору, так і для малого та середнього бізнесу. Широкий спектр різноманітних факторів ризику у сільському господарстві формує додаткову вартість зовнішніх фінансових ресурсів для аграріїв. Враховуючи різноманітність агрокліматичних ризиків у сільському господарстві, підприємці та управлінці

надають значної уваги питанню залучення фінансових ресурсів.

Аграрний сектор є одним з найважливіших для української економіки. Сьогодні інвестиційна привабливість аграрного сектора країни значно зросла. Це сектор української економіки, який швидко розвивається та демонструє позитивну динаміку. Експорт аграрної продукції вже сьогодні може стати локомотивом вітчизняної економіки.

ОГЛЯД ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням різних аспектів інвестиційної діяльності присвячені праці багатьох зарубіжних і вітчизня-

Таблиця 1. Розрахункова вартість інвестиційних проєктів, що реалізується в регіонах станом на 01.07.2019 р.

Вартість інвестпроектів	Кількість, од.	у % до загального обсягу	Сума, млн грн
до 10 млн грн	219	49,3	649,1
10-50 млн грн	138	31,1	2969,0
50-100 млн грн	36	8,1	2353,0
100-500 млн грн	39	8,8	7850,2
500-1 000 млн грн	4	0,9	2550,0
понад 1 млрд грн	8	1,8	24233,9
Всього	444	100,0	40605,2

Джерело: складено за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України.

них дослідників. Зокрема, проблеми інвестиційної діяльності в сільському господарстві ґрунтовно висвітлили у своїх наукових публікаціях В. Андрійчук, І. Баланюк, П. Березівський, І. Бланк, О. Бородіна, В. Бойко, А. Буряк, Д. Бьюкенен, П. Гайдуцький, А. Гнатишин, Ю. Губені, Б. Данилишин, Г. Запша, О. Захарчук, В. Зіновчук, М. Кісіль, Я. Корнаї, І. Костирко, Ю. Лопатинський, Ю. Лупенко, К. Макконнелл, В. Петті, М. Пугачов, П. Пуцентейло, В. Россоха, М. Малік, В. Месель-Веселяк, П. Саблук, А. Сатир, М. Сахачський, І. Свиноус, М. Стариченко, А. Стельмашук, С. Терещенко, В. Трегобчук, Г. Хакен, Г. Черевко, Д. Шеленко, О. Шпичак, М. Шульський, Й. Шумпетер, В. Юрчишин, В. Якубів, І. Яців та ін.

Однак конкретні пропозиції щодо активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки мають певні відмінності стосовно напрямів і засад її здійснення. Попри численні публікації з питань інвестиційної діяльності, дотепер чітко не вибудована стратегія інвестиційного розвитку аграрного сектору, яка б враховувала регіональні особливості функціонування сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах України.

МЕТА СТАТТІ

На основі проведених результатів розробити практичні рекомендації щодо активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційних процесів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Інвестиції в аграрний сектор, реформування і розвиток галузі дозволять Україні істотно розширити свою присутність на світовому ринку [1].

Результати дослідження свідчать, що в сільськогосподарських підприємствах за основне джерело інвестиційної діяльності слугують власні фінансові ресурси, які формуються головним чином за рахунок прибутку та частково амортизаційних відрахувань.

Встановлено, що на 30,9% зросли інвестиційні вкладення за рахунок коштів місцевих бюджетів, звідки доречно буде думка про позитивний вплив процесів децентралізації формування місцевих бюджетів на інвестування сільськогосподарських підприємств.

За 2018—2019 рр. має місце скорочення обсягів залучення інвестицій за рахунок кредитів банків та інших позик на 40,1%. Проте щодо кредитів іноземних банків, то вони за цей період зросли більше ніж у 11 разів. Таку тенденцію можна пояснити активізацією на сьогодні іноземними банками своєї діяльності з надання кредитів під інвестиційні проєкти сільськогосподарських підприємств під нижчі відсоткові ставки у разі прямої співпраці із сільськогосподарським підприємством.

За наведеними даними протягом 2018—2019 рр. суттєво зросли капітальні інвестиції за рахунок коштів державної підтримки. Так, Законом України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" від 14 листопада 2019 року № 294-IX передбачено видатки за бюджетною програ-

мою 1201150 "Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників" в обсязі 4000,0 млн грн.

Для забезпечення виконання зазначеної бюджетної програми за напрямом "Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва" у 2020 р. передбачено 1 млрд грн.

На основі "Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва" компенсація вартості техніки та обладнання здійснюється також через уповноважені банки у розмірі 25 % без урахування ПДВ; компенсації підлягає техніка та обладнання, яка включена до Переліку техніки та обладнання, який формує Міністерство економіки.

За результатами дослідження, суттєво зросли обсяги фінансування, які спрямовувалися за цією програмою підтримки. Чисельність користувачів зазначеної програми упродовж 2017—2020 рр. зросла майже в тричі, що виступає свідченням певної зацікавленості у придбанні технічних засобів, які підпадають під дію вказаної програми сільськогосподарських товаровиробників [2]. Зазначимо, що половина користувачів це фермерські господарства, в яких відсутні власні фінансові ресурси на придбання сільськогосподарської техніки.

Як свідчать результати опитувань сільськогосподарських товаровиробників Хмельницької області, найбільшим стримуючим фактором є нестабільність ринку. Часті стрибки ціни як на ринку факторів виробництва, так і на ринку продукції, спричинюють суттєві збитки. Інші головні проблеми — це нестача адекватної державної підтримки і державного регулювання. 45% суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу зазначили, що чисельні перевірки і сертифікації гальмують реалізацію інвестиційних проєктів.

За оперативною інформацією структурних підрозділів з питань агропромислового розвитку облдержадміністрації станом на 01.07.2019 р. у регіонах країни в агропромисловому комплексі реалізовано та триває підготовка та впровадження 444 інвестиційних проєктів загальною вартістю понад 40,6 млрд грн, що на 51 інвестпроект та 0,5 млрд грн більше відповідного періоду попереднього року.

Основним джерелом фінансування залишаються власні кошти підприємств АПК — 72,8%.

Найбільша кількість інвестиційних проєктів впроваджується у таких областях: Черкаській — 54; Вінницькій — 52; Полтавській — 51; Львівській — 47; Херсонській — 30; Миколаївській — 27; Житомирській — 22; Київській — 22 (табл. 1).

Як свідчать дані Державної служби статистики України власні кошти підприємств залишалися основним джерелом капітальних інвестицій.

Встановлено, що упродовж 2010—2019 рр. спостерігається суттєве зростання обсягів капітальних інвестицій господарств корпоративного сектору аграрної економіки, що викликано як і інфляційними чинниками, так і підвищенням інвестиційної привабливості досліджуваної галузі. Наведені дані свідчать, що близько

98 % фінансових ресурсів суб'єкти господарювання в сфері агробізнесу спрямовують в матеріальні активи, що виступає свідченням існуючого недостатнього рівня матеріально-технічного забезпечення операційної діяльності.

Так, майже 65 % усіх капітальних інвестицій, що надходять у матеріальні активи, спрямовуються на придбання машин та обладнання. Це викликано передусім спеціалізацією виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема — вирощуванням зернових та олійних культур. Крім того, у зв'язку із зміною клімату, що призводить до підвищення середньорічних температур та використання сучасних композитних матеріалів поступово відпадає потреба у будівництві капітальних будівель для зберігання зібраного урожаю та утримання сільськогосподарських тварин [3]. Тобто відбувається скорочення обсягів капітальних інвестицій на будівництво та модернізацію будівель і споруд.

Викликають занепокоєння відносно низькі обсяги витрат на відновлення родючості земель сільськогосподарського призначення, які знаходяться у користуванні господарств корпоративного сектору аграрної економіки. Натепер виробничо-господарська діяльність переорієнтовується на вирощування монокультур — кукурудзи та соняшнику, що негативно відбивається на збереженні та підвищенні родючості ґрунту [4].

Важливою складовою капітальних вкладень є інвестиції в розвиток тваринництва, зокрема в будівництво тваринницьких комплексів. Як свідчить практичний досвід окупність вкладення коштів у вищезазначену галузь сільського господарства має більш триваліший період ніж в рослинництві. В зв'язку з цим на державному рівні була запроваджена програма, яка спрямована на часткову компенсації капітальних витрат на будівництво та модернізацію тваринницьких комплексів.

Вважаємо, що як тільки заміна зношеної техніки та обладнання перестане бути першочерговим завданням інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, відбудеться переорієнтація на техніко-технологічну модернізацію сільськогосподарського виробництва. Як показало опитування керівників та менеджерів господарств корпоративного сектору аграрної економіки (123 опитаних Київської, Вінницької та Хмельницької областей), в 2020—2021 рр. такий напрям також стане пріоритетним в діяльності суб'єктів господарювання у сфері агробізнесу (24,7%).

Крім цього, за результатами опитування встановлено, що на сьогодні практично не здійснюються вкладення інвестицій на задоволення потреби молодих фахівців (2,6%), придбання науково-технічних розробок, спроможних підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва (2,9%).

Найважливішим фактором, що обмежує розвиток інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, на думку респондентів, як і очікувалося, вказано недостатній рівень забезпечення власними фінансовими ресурсами (40,8%). Інші фактори мають рівний ступінь значущості, хоча кілька виділяється, зокрема, як труднощі при отриманні кредитів для реалізації інвестиційних проєктів (9,2%). На нашу думку, його варто об'єднати з менш значущим і, можливо, не надто зрозумілим для анкетованих фактором, у загальному — недосконалість нормативно-правової бази, що регулює інвестиційні процеси (2,6%).

За одержаними відповідями встановлено, що 12,4% респондентів визнали вибуття основних фондів на підприємствах наслідком недостатньої економічної ефективності їх подальшої експлуатації. Разом із тим 17,8% учасників вказали на наявність у підприємстві основних засобів, в які були інвестовані кошти протягом останніх п'яти років, проте нині ці активи не використовуються за призначенням. При цьому не здійсню-

вали ніяких інвестицій екологічного характеру 63,4% підприємств.

Аналізуючи капітальні інвестиції в структурі основних категорій сільськогосподарських підприємств, можна констатувати, що найбільші обсяги забезпечують середні суб'єкти підприємницької діяльності агробізнесу.

Проте з розрахунку на один суб'єкт господарювання беззаперечним лідером вирізняються великі сільськогосподарські підприємства. Так, великі підприємства на один господарюючий суб'єкт у 2019 р. вклали 321,6 млн грн, тоді як середні — лише 14,8 млн грн. Зауважимо, що лише великими сільськогосподарськими підприємствами забезпечено збільшення обсягів капіталовкладень за 2010—2019 рр. на 34,8%. Це підтверджує попередньо зроблений висновок, за яким у нинішніх умовах здійснювати інвестиційну діяльність у зростаючій динаміці спроможні лише великі господарюючі суб'єкти. Основними напрямками їхньої інвестиційної діяльності стали вкладення у модернізацію та оновлення існуючої матеріально-технічної бази.

Подібна ситуація спостерігається і при здійсненні капітальних інвестицій в матеріальні активи. Проведені розрахунки свідчать, що низькі темпи фінансування придбання і модернізації матеріальних активів у середніх сільськогосподарських підприємствах викликані як необхідністю формувати широкий перелік технічних засобів, будівель і споруд, що задовольняє потребу виробничого процесу, так і відсутністю тимчасово вільних власних фінансових ресурсів.

За наведеними даними, зростання обсягів капіталовкладень у придбання матеріальних активів за 2010—2019 рр. на 37,3% забезпечила група великих підприємств. Очевидно, що розширення виробничої діяльності потребує адекватного збільшення потреби у матеріальних ресурсах. Водночас відзначаються високі темпи зростання капітальних вкладень малих господарств корпоративного сектору. Тут доречно вказати, що більшість із них розпочало свою виробничо-господарську діяльність за наявності мінімального набору технічних засобів, тому поступово і розширюють їх склад та забезпечують модернізацію власної матеріально-технічної бази.

У разі порівняння обсягів капітальних інвестицій в матеріальні активи з розрахунку на один суб'єкт господарювання беззаперечний лідер це великі сільськогосподарські підприємства, що дозволяє їм одержати ефект від прояву ефекту "масштабу". При цьому малі господарства корпоративного сектору аграрної економіки орієнтуються на придбання мінітехнічних засобів, оскільки їхні потреби обмежені площею землекористування.

Натепер залишається тривожною ситуація з родючістю ґрунтів. Вважаємо, що відсутність економічних стимулів до підвищення родючості сільськогосподарських угідь слугує своєрідною перешкодою здійснення капітальних вкладень у підвищення родючості ґрунтів всіма категоріями сільськогосподарських підприємств як у цілому, так і з розрахунку на один суб'єкт господарювання.

Як показали наведені розрахунки, за 2010—2019 рр. відбулося зростання обсягів капіталовкладень у підвищення родючості сільськогосподарських угідь, причому великими підприємствами — більше, ніж у 3 рази, середніми — майже у 2 рази, малими підприємствами — на 5,2%. Однак величина цих вкладень незначна, що навіть за умови забезпечення їх збільшення не досягається позитивного ефекту стосовно процесу підвищення родючості ґрунтів.

Технічні засоби нині являють собою основний об'єкт інвестування сільськогосподарських підприємств усіх категорій [5]. Подібне зумовлено кількома чинниками. По-перше, сільськогосподарська техніка — це основний засіб виробництва при вирощуванні сільськогосподарських культур. По-друге, технічні засоби вважаються високоліквідним активом, який також може бути об'єктом

Таблиця 2. Групування господарств корпоративного сектору аграрної економіки за площею сільськогосподарських угідь, га, 2019 р.

Групи господарств за площею с.-г. угідь, га	Кількість господарств, од.	Частка у площі с.-г. угідь, %	Розмір одного господарства, га с.-г. угідь	Придбання техніки усього, тис. грн	Частка у придбанні техніки, %	Придбання техніки з розрахунку на 1 га угідь, грн
До 500	2269	2,9	242	605524	3,8	1105
501-1000	1321	5,6	808	1088871	6,9	1021
1001-2000	2266	19,1	1600	3990118	25,2	1100
2001-5000	1817	31,9	3346	6065342	38,4	998
5001-10000	398	15,7	7511	2098638	13,3	702
10001-20000	110	8,6	14884	1079210	6,8	660
Понад 20000	52	16,2	58856	885533	5,6	287
Усього	8233	100,0	2312	15813235	100,0	831

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

застави під отриманий кредит, купівлі-продажу тощо. По-третє, у випадку ліквідації сільськогосподарських підприємств може стати джерелом надходження доходів шляхом надання відповідних послуг.

Наведені дані свідчать, що за досліджуваний період сільськогосподарські підприємства забезпечують значні обсяги капіталовкладень у формування парку обладнання та машин, які у 2019 р. у групі великих, середніх та малих сільськогосподарських підприємств відповідно становили на один суб'єкт: 159,9 млн грн; 8,6 млн грн; 0,2 млн грн. Безперечно, найбільш техніко-технологічно складними визнано виробництво у групі великих підприємств, що потребує значних капіталовкладень, які за період аналізу зросли на 52,1%.

Цікаві результати групування господарств корпоративного сектору, за яким із збільшенням площі землекористування спостерігається зниження вартості придбання технічних засобів на 1 га сільськогосподарських угідь (табл. 2).

За наведеними даними, у структурі придбання сільськогосподарської техніки найбільша частка припадає на господарства корпоративного сектору аграрної економіки з площею землекористування 1001—5000 га, тобто на середні за цим критерієм суб'єкти господарювання у сфері агробізнесу. Звідси можна припустити, що менеджмент вказаної групи сільськогосподарських товаровиробників вбачає наявні перспективи подальшого розвитку, враховуючи умови зміни зовнішнього середовища їх функціонування. Стосовно висококонцентрованих сільськогосподарських підприємств, то для цієї групи характерний низький рівень придбання технічних засобів, що слугує підтвердженням завершення процесу модернізації та оновлення їх матеріально-технічної бази.

Оскільки основним принципом ресурсозберігаючих технологій виступає виконання кількох операцій в один технологічний етап, то завдяки роботі на полях такої техніки вдається заощаджувати паливе [6]. За період 2010—2018 рр. за даними Міністерства аграрної політики і продовольства України відзначено зростання придбання сільськогосподарської техніки, переважно імпортої. Ця обставина викликана вищою технічною надійністю засобів закордонного виробництва.

За основне джерело придбання сільськогосподарської техніки слугують власні фінансові ресурси суб'єкта господарювання.

Встановлено, що при придбанні імпортої сільськогосподарської техніки господарства корпоративного сектору аграрної економіки надають перевагу новим технічним засобам. Проте реалізується і значна кількість вживаної, де основними покупцями виступають малі суб'єкти підприємницької діяльності. Лише незначна кількість технічних засобів іноземного виробництва реалізується за позикові кошти.

Разом із тим понад 50 % придбаної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва надходить

завдяки існуючим програмам підтримки сільськогосподарських товаровиробників. При цьому варто зауважити, що фінансування за такими програмами державної підтримки спрямовуються насамперед на розвиток вітчизняного сільськогосподарського машинобудування [7].

Пріоритетним напрямом інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств у нинішніх умовах визнана охорона навколишнього середовища. Складна екологічна ситуація в сільському господарстві характеризується відсутністю цільових фінансових ресурсів, призначених для відтворення природних ресурсів. Еколого-економічні проблеми в аграрній сфері стали наслідком перевантаження екстенсивного розвитку сільського господарства в минулому, відсутності дієвої політики його екологізації. Однак в умовах посилення викликів екологічного характеру існує необхідність в активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств у реалізації природоохоронних, ресурсощадних технологій та заходів щодо збереження навколишнього середовища [8].

Результати дослідження доводять, що за 2015—2019 рр. відбулося суттєве зниження інвестицій в обладнання та устаткування, які пов'язані з реалізацією екологічних технологій (табл. 3). Таку ситуацію можна пояснити відсутністю достатнього рівня усвідомлення й екологічної культури у керівництва та менеджменту сільськогосподарських підприємств щодо реалізації інвестпроектів із додержанням екологічних норм і правил при будівництві виробничих приміщень.

Головною причиною недостатнього рівня приватних "зелених" інвестицій залишається порівняно високий ризик, пов'язаний з ними, а також відсутність обґрунтованої інформації щодо показників ефективності, прояву синергетичного ефекту для всіх стейкхолдерів інвестпроекту. Стримуючим чинником слід вказати і недостатньо розвинуті місцеві ринки капіталу з незначним потенціалом розширення та диверсифікації, а також нестача сучасних фінансових інститутів, здатних до розробки й ринкового впровадження складних фінансових інструментів і мобілізації тим самим значних обсягів довгострокового "зеленого" фінансування.

ВИСНОВКИ

Отже, як свідчать результати, що основними перешкодами для створення сприятливих умов для залучення інвестицій у сільське господарство є: структурні обмеження, такі як недосконала ринкова інфраструктура, антиконкурентне ринкове середовище; складна процедура розподілу та отримання коштів державної підтримки; незавершена земельна реформа; важкий доступ сільськогосподарських товаровиробників до фінансових інструментів; деградація земель і ґрунтів, незбалансоване використання природних ресурсів,

Таблиця 3. Динаміка інвестицій в обладнання та устаткування, що пов'язані з екологічно чистішими технологіями (комплексна технологія), млн грн

Рік	Усього	Із них			
		захист навколишнього повітря та клімату	збір та ліквідація стічних вод	збір та ліквідація відходів	інші природо-охоронні види діяльності
2015	2,1	1,4	—	—	0,7
2016	3,3	—	—	—	3,3
2017	1,7	—	—	—	1,7
2018	1,2	0,1	—	1,1	—
2019	1,2	0,1	—	1,1	—
2019 р., %, до					
2015 р.	57,14	7,14	—	—	—

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

зміна клімату та екстремальні погодні явища (посухи тощо).

З огляду на викладене, інвестиції є інструментом, завдяки якому сільське господарство зробить свій внесок у розвиток економіки, створення нових або розширення наявних виробничих потужностей, робочих місць у сільській місцевості та забезпечення національної продовольчої безпеки.

Фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств зорієнтоване на власні джерела, а інструменти державної підтримки не мають значного впливу на її активізацію. При цьому, відчуваючи нестачу власних коштів у джерелах фінансування інвестицій, сільськогосподарські підприємства залучають менші обсяги, ніж необхідно, позикових коштів, які для них недоступні внаслідок високої вартості, що призводить до уповільнення темпів росту інвестицій. Вважаємо, що існуюча відтворювальна структура інвестицій може негативно вплинути на вікову структури виробничих активів та технічний рівень виробництва, а збереження поточної динаміки зниження "активної" частини основних фондів у структурі інвестицій в основний капітал призвести до негативних змін технічної структури накопичення капіталу. Саме тому потребує дослідження питання підвищення інвестиційної діяльності по великих, середніх і малих сільськогосподарських підприємствах.

Література:

1. Лупенко Ю.О. Захарчук О.В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. Економіка АПК. 2018. № 11. С. 9—18.
2. Козяр Н.О. Організаційно-економічні засади функціонування інфраструктури інвестиційної діяльності в аграрному секторі України. Інноваційна економіка. 2020. № 7—8. С. 139—144.
3. Зарицька Н. Новий погляд на інвестиції в агробізнес. Економіст. 2018. № 2. С. 6—7.
4. Дивнич О.Д., Фролова І.І., Кожара Є.Ю. Капітальні інвестиції у ресурсному забезпеченні сільськогосподарських підприємств України. Соціально-гуманітарний вісник. 2020. Вип. 36. С. 123—125.
5. Кушнір С.О., Журавльова А.К. Інвестиції в сільськогосподарську галузь України: реалії та перспективи у зв'язку з відкриттям ринку землі. Підприємництво та інновації. 2020. Вип. 12. С. 63—68.
6. Чкан І.О. Іноземні інвестиції в аграрний сектор України: стан і аспекти розвитку. Бізнес Інформ. 2020. № 2. С. 95—100.
7. Смик Р.Ю. Інвестиції у аграрному секторі економіки України. Інтелект XXI. 2020. № 1. С. 127—130.
8. Калетник Г.М., Козяр Н.О. Стратегічні підходи до інвестування аграрного сектору України в сучасних умовах розвитку АПК. Економіка АПК. 2020. № 12. С. 81—89.

References:

1. Lupenko, Yu.O. and Zakharchuk, O.V. (2018), "Investment support for innovative development of agriculture in Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 11, pp. 9—18.
2. Koziar, N.O. (2020), "Organizational and economic principles of functioning of the infrastructure of investment activity in the agricultural sector of Ukraine", *Innovatsijna ekonomika*, vol. 7—8, pp. 139—144.
3. Zaryts'ka N. (2018), "A new look at investing in agribusiness", *Ekonomist*, vol. 2, pp. 6—7.
4. Dyvnych, O.D. Frolova, I.I. and Kozhara, Ye.Yu. (2020), "Capital investments in resource provision of agricultural enterprises of Ukraine", *Sotsial'no-humanitarnyj visnyk*, vol. 36, pp. 123—125.
5. Kushnir, S.O. and Zhuravl'ova, A.K. (2020), "Investments in the agricultural sector of Ukraine: realities and prospects in connection with the opening of the land market", *Pidpryemnytstvo ta innovatsii*, vol. 12, pp. 63—68.
6. Chkan, I.O. (2020), "Foreign investment in the agricultural sector of Ukraine: status and aspects of development", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 95—100.
7. Smyk, R.Yu. (2020), "Investments in the agricultural sector of Ukraine's economy", *Intelekt XXI*, vol. 1, pp. 127—130.
8. Kaletnik, H.M. and Koziar, N.O. (2020), "Strategic approaches to investing in the agricultural sector of Ukraine in modern conditions of agricultural development", *Ekonomika APK*, vol. 12, pp. 81—89.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2021 р.

www.dy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток**

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73